

Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 | Stratejik Lokomotif Sektörler

TARIM, GIDA VE HAYVANCILIK 2023

Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023 | Stratejik Lokomotif Sektörler

TARIM, GIDA VE HAYVANCILIK 2023

“Tarım Sektöründe İnovasyon, İnsan Kaynağının Dönüşümü ve Rekabetçi Kapasite 2023” Çalıştayı

Sonuç Raporu

(26 Aralık 2013, İstanbul)

TASAM'ın girişimi ile T.C. Cumhurbaşkanlığı manevi himayelerinde başlatılan ve 6 yıldır devam eden “Türkiye'nin Stratejik Vizyonu 2023” projesi çerçevesinde 6 ana tema altında toplanan makro öngörülerin tamamlanması üzerine, Türkiye'yi 2023 hedeflerine ulaştıracak 10 stratejik lokomotif sektör belirlenmiş, çalışma ve eylem planı çıkarılmıştır. Tarım Gıda ve Hayvancılık 2023 çalışmaları kapsamındaki Çalıştaylar 26 Aralık 2013'te İstanbul Ortaköy'deki Princess Hotel'de yapıcı ve samimi bir ortamda gerçekleştirilmiştir.

TASAM tarafından “sektör aktörlerine” yönelik düzenlenen ve tarım, gıda, hayvancılık politikalarında meydana gelen değişim ve gelişmelerin ayrıntılı şekilde irdelendiği Çalıştaylarda; “Tarım Sektöründe İnovasyon, İnsan Kaynağının Dönüşümü ve Rekabetçi Kurumsal Kapasite 2023”, “Tarımda Markalaşma ve Özgün Ürünler 2023”, “Tarım Gıda ve Hayvancılıkta Dış Kapasite İnşası 2023 - Orta Doğu, Yakın Asya ve Afrika”, “Çin, Hindistan ve Rusya ile Arjantin ve Brezilya; Rekabet ve Fırsatlar 2023”, “Bölgesel Kalkınma Projeleri (GAP, DAP, DOKAP, KOP vb): Potansiyel ve Fırsatlar”, “Kırsal Kalkınma, Çok Boyutlu Üretim Güvenliği 2023” temalarındaki Çalıştaylar 3 ayrı salonda eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir.

İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Dilek Boyacıoğlu'nun moderatörlüğünü yaptığı “Tarım Sektöründe İnovasyon, İnsan Kaynağının Dönüşümü ve Rekabetçi Kurumsal Kapasite 2023” Çalıştayı'nda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müşaviri Dr. Mehmet Emin Şahin, İstanbul İl Özel İdaresi'nden Mühendis Saadettin Çakır, Boğaziçi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Gökhan Özertan, Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Doç. Dr. Arif Behiç Tekin, Özel Sektör'den Tarım Ekonomisi Uzmanı İsmet Şeker, Salih Bulancak, İstanbul Aydın Üniversitesi'nden Prof. Dr. Şükrü Karataş, TAGEM Genel Müdür Yardımcısı Dr. A. Ahmet Yücer, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme ve Koordinasyon Daire Başkanı Enver Aksoy, BÜGEM'den Ziraat Mühendisi Mehmet Hasdemir, TAGEM'den Mühendis Mehmet Kilci, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nden Prof. Dr. Fahri Bayıroğlu ve Yrd. Doç. Dr. Zeki Şahinler, Konya Şeker Fabrikası'ndan Yavuz Erence, Yıldız Holding Sabri Ülker Gıda Araştırmaları Vakfı Genel Sekreteri Bil Ergin, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan Resul Seday, Doruk Holding'den Prof. Dr. Hikmet Boyacıoğlu ve Mir Araştırma Geliştirme A.Ş.'den Ali Şenlikçi konuşmacı olarak bulunmuşlardır.

Bakanlık temsilcileri ve çok sayıda akademisyen ile kurum, sektör ve medya temsilcilerinin katılımı ile interaktif bir ortamda gerçekleştirilen Çalıştay'da planlanan konular, programa uygun olarak tüm yönleri ile ele alınmıştır. Toplantı sırasında ortaya konan görüşler aşağıda özet olarak sunulmaktadır.

“Tarım Sektöründe İnovasyon, İnsan Kaynağının Dönüşümü ve Rekabetçi Kurumsal Kapasite 2023” Çalıştay'ında öncelikle mevcut tarımsal ürünlerimiz hakkında önemli tespitler yapılmıştır.

Kalkınmış ülkelerin çoğunun tarım ve hayvancılıkta da çok iyi seviyelerde olduğu bilinmektedir. Ülkemiz ise tarım ve hayvancılıktaki büyük potansiyeline rağmen bir türlü istenen seviyeye ulaşamamıştır. Uzun yıllar boyunca yaşanan siyasi ve sosyal istikrarsızlığın bunda çok büyük payı var ise de, bilimsel yaklaşımın olmaması ve insan kaynağının yönetilememesi en temel problemlerimizdendir.

Tarım ve hayvancılık her ülkenin en stratejik biçimde değerlendirdiği konuların başında gelmektedir. Ülkemiz için de, sosyal ve kültürel sonuçlarıyla beraber düşünülmesi gereken oldukça hayati bir konudur.

Talebe bağlı bir üretim planlaması yapılmalıdır. Elde edilen verilerin doğru olması çok önemlidir. Ayrıca ticaretin sürdürülebilir olmasının üzerinde durulmalıdır. İster hayvansal ister bitkisel kaynaklı olsun, mevcut ürünlerimiz çeşitlendirilerek ve işlenerek katma değer kazanacaktır. Aynı zamanda dış satım olanakları da artacaktır. Hayvansal ürünlerimizin yeni çeşitlerinin geliştirilmesi için inovasyon yapılarak yurt içinde tüketim artışı sağlanmalıdır.

Mevcut ürünlerimizin pazarlanmasında yaşanan sıkıntılar aynı zamanda tüketim miktarlarına da olumsuz etki yapmaktadır. Bilhassa patates, soğan gibi ürünler, bu duruma örnek teşkil etmektedir. Ülkemizde bilinmeyen, ancak bölgesel olarak üretime uygun alanlarda özellikle dışarı satışa verilebilecek yeni çeşitlerin ekiminin yapılması önerilmektedir. Bu yeni çeşitler ülkemizde de farklı bir pazar oluşturacaktır.

Özellikle bölgesel avantajlarımızı (iklim, coğrafya, flora vb.) kullanarak ürünlerde bir farklılaşma yaratılabilir ve rekabet üstünlüğü sağlanabilir. Geleneksel ürünlerimiz de bu farklılaştırma için uygundur. Yerel ürünlerimizde pazarlama şartlarındaki sorunlardan kaynaklanan kayıplar söz konusudur. Bu koşullar, tanımlı kalite spesifikasyonları ile uyumsuz oluşu veya süreçte yaşanan aksaklıklarla ilişkilidir.

İnovasyon, araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile yeni çeşitler geliştirilebilir ve mevcut ürünlerimiz dâhil tüm tarımsal ürünlerimizde farklılaştırma yaratılabilir. Ancak bunu başarabilmek için dünya pazarında rekabet gücünün yaratılması, özellikle maliyetlerin kontrol edilmesi ile mümkün olabilir. Mevcut ürünlerimizin veya geliştirilen yeni çeşitlerin pazarda yer bulması, üretim maliyetleri (enerji dâhil) ile iç içedir. Tarımsal ekonomimiz, ürettiğimiz çeşitler için dış pazarda rekabet üstünlüğü sağlamalıdır.

Tarım sektörü gerek ekonomik gerekse toplumsal açıdan bakıldığında Türkiye için stratejik öneme sahiptir. Türkiye ekonomisini oluşturan sektörler arası mal (para) trafiğinin görselleştirildiği “girdi-çıkıtı” tabloları bu sonuca ulaşmada kullanılan ender kaynaklar arasındadır. 1990, 1998 ve 2002 yıllarında yayınlanan bu veriler analiz edilerek Türk tarımın ulusal mali yapı içerisindeki durumu ortaya konulmuştur. Analiz, ülkemiz tarımsal üretiminin maliyet yapısını da ortaya koymaktadır. Diğer bir önemli katkı ise “Geriye Bağımlı” ve “İleriye Bağımlı” sektörel değerlendirmesinin yapılmasıdır. Analiz sonuçları, tarım sektörünün ulusal ekonomiyi oluşturan gruplar arasında en fazla üretim ve tedarik değerine sahip olduğunu göstermektedir. “Tarım 2002” verilerine göre 59 sektör arasında 46. sırada yer alarak ulusal ekonomi içinde en düşük “geriye bağımlı” sektörler arasında yer almaktadır, kendi kendine yetebilmektedir. Diğer yandan ise, “ileriye bağımlı”dır ve üretiminin büyük payını diğer sektörlere vermektedir. “İleriye bağımlılık”ta sektörel sıralama da 10. sırada yer almaktadır. Bu yıl yayınlanması beklenen ulusal ekonomiye ait “girdi-çıkıtı” tablolarından elde edilecek veriler araştırmacıların yaptığı analize eklenerek son 10 yıllık süreçteki değişim de belirgin olarak ortaya konulacaktır.

Ülkesel düzeyde, konumuz itibariyle tarım sektörü özelinde, kurumsal kaynak planlamasının yapılması gerekmektedir. Genel anlamda, kurumsal kaynak planlaması ya da işletme kaynak planlaması, işletmelerde mal ve hizmet üretimi için gereken işgücü, makine, malzeme gibi kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayan bütünlük yönetim sistemlerine verilen genel addir. Tarımda üretim; yapısı gereği sınırlı doğal kaynakların (toprak, su vb.) yanı sıra diğer kaynakların (makine, kimyasallar, insan vb.) da kullanımı ile gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla güvenilir verilere dayalı sistematik bir analiz ile bu sınırlı kaynakların etkin kullanımı, sorunların çözülmesi, verimliliğin artırılması ve sürdürülebilir üretim olanaklıdır. Sınırlı kaynaklar arasında en önemli yeri “nitelikli insan” almaktadır. Maliyetine katlanarak günümüz teknolojik olanakları çerçevesinde istenilen her alt yapının kurulabilmesine karşılık, o alt yapıyı işletecek “nitelikli insan” olmaması durumunda sistem faaliyete geçirilemeyecek veya verimli çalıştırılmayacaktır. Sonuç olarak, sektör ile ilgili sağlıklı veri elde edilmesi ve bu verilerin ilgili paydaşların kullanımına açılması, planlama çalışmalarının amacına ulaşmasına hizmet edecektir. Bir diğer önemli konu da, sektöre “nitelikli insan” kazandırma adına doğru adımların atılmasıdır. “Diplomalı Çiftçi” projesi bu amaca hizmet edebilir.

Bilişim teknolojileri, günlük hayatın her alanında insan hayatını kolaylaştırıcı, konforunu artırıcı yönde hızla yer almaktadır. Gelir düzeyi sorunuyla, kırsal kesimde daha yavaş ilerlemesine rağmen bilişim teknolojilerinin penetrasyonu artarak sürmektedir. Türk tarımının sahip olduğu yapısal problemler ancak ve ancak doğru yaklaşımla ve doğru bilişim teknolojisi araçlarının kullanılmasıyla çözülebilir. Tarımda bilişim teknolojilerinin kullanımı desteklenmelidir.

Tarımsal arazilerimizin parçalanmış olması ve işletme sayısının fazla olması doğrudan ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Büyük ölçekte tarımsal mekanizasyonun bu küçük arazilere uygun olmaması, tarım ürünlerinin maliyetlerini artıran bir diğer unsurdur. Bu parçalanmanın önlenmesi için günümüze değin mevzuatta yapılan iyileştirmelere karşın Miras Kanunu’nda da değişikliklerin yapılması şarttır.

Türkiye'de, tarımın bütün sektörlerinin ana meselesi olan arazinin küçük ve parçalı olması; rekabetçi üretimin önündeki en büyük engeldir. Arazi toplulaştırma sorununu çözmeden diğer problemleri çözmek pek mümkün görünmemektedir. Zira; toprak işleme, ekim, gübreleme, hasat, işçilik vb. bütün girdi maliyetleri yüksek, bilgi ve teknoloji kullanımı ile kalite ve verim düşük, satış fiyatı düşük, kârlılık az, örgütlenme ve pazarlama zayıf, coğrafi üstünlüğümüz olan (fındık, üzüm, incir, kaysı, kiraz vb.) birkaç ürün dışında rekabet gücümüz çok zayıftır.

Konuyu biraz açarsak;

- Ekonomik üretim; büyük arazide büyük makineyle olur, Türkiye'de mevcut yapıyla bu mümkün değildir.
- 400-500 beygir gücündeki bir traktörle 1 hektar toprak işlemenin maliyeti 1 ise 70- 80 beygir gücündeki bir traktörle en az 2'dir. Büyük bir traktörün yaptığı iş 8-10 küçük traktörle ancak yapılabilir ve aynı kalite sağlanamaz. Birinde bir şoför çalışır diğesinde 6-7 şoför vs. Teknolojiyi kullanan büyük arazi sahipleri "uydu yönetimli şoförsüz traktör" ile ve çoklu alet kullanarak günlük 600-700 dekar toprak işlerken aynı miktar arazi bizde 10-12 kişiyle ancak işlenebilmektedir.
- Büyük arazide gidiş-geliş yol ve zaman kaybı olmaz ama parçalı araziden dolayı akaryakıt kaybı söz konusudur ve zamanın büyük bir kısmı yolda geçer ki bu da maliyet artışı demektir.
- Traktör başına düşen arazi varlığı çok düşük veya dekara düşen beygir gücü miktarı çok yüksektir ki bu da maliyeti artırmaktadır.
- Modern makine kullanımı açısından çok gerideyiz ve ekonomik kullanım imkânı maalesef söz konusu değildir. Arazi küçük olduğundan birçok makine eskimeden ekonomik ömrünü tamamlayıp demode olmakta veya bazen tam aksine - imkânsızlıktan - çok eski makineler kullanılmaktadır. Dünya 36-40 m iş genişliğine sahip ilaçlama makinesi kullanırken 6-8 m makine kullanan çiftçimiz bulunmaktadır. Kapasite ve teknoloji düşük ve yaşlıdır.
- Çağımızda Bilgiye erişmek çok kolay olmasına rağmen eğitim sistemimiz kendini yenileyip köylümüzü/çiftçimizi çağdaş seviyeye getirememiştir. En önemli sorunlardan biri de budur. Köylüden çiftçiye geçmeliyiz. Çiftlik sahipleri eğitilmiş olmalıdır. Üniversiteler çiftçiden kopuktur ve hocalar araziye gitmemektedir.
- Destekleme sisteminde üretimi özendirici, kaliteyi artırıcı, destek kalemi sayısını azaltacak "paket destek sistemi"ne geçilmelidir (örneğin; yem bitkisi üretim desteği paketi içinde; toprak tahliline bağlı gübre desteği, sertifikalı tohum desteği, mazot desteği, ilaç kalıntısından arı ürün desteği, üretim bölgesi desteği vs. çiftçi paketi tamamlanırsa desteğin söz konusu olması gibi).

Öte yandan marka olma noktasında bugünkü çiftçimiz mevcut haliyle bir şey yapamaz. Çünkü çiftçinin bilgisi ve gücü buna yetmez. Bunu büyük tarımsal kooperatifler, birlikler veya tüccarlar yapabilir. Devlet ise yasal düzenlemeler yaparak, mali destekler (fuar, reklam vs.) vererek ve dış pazarlamada firmaların yanında olarak, uluslararası pazarlama gezileri ve eğitimler düzenleyerek büyük katkıda bulunabilir.

Üretmek çok önemlidir, ancak pazarlama daha çok önemlidir. Alıp satmak özendirilmelidir (örneğin; bir kök kahve yetiştirmeyen Hollanda, dünyadaki kahve ticaretinin hâkimi durumundadır). Ayrıca, ticaretin sürdürülebilirliği için katı standartlara ve dürüstlüğe çok önem verilmesi gerekmektedir. Önemli olan günü kurtarmak değil çok uzakları görerek pazarlama taktikleri geliştirmektir. İtalya, Hollanda bu konuda örnek alınacak önemli ülkelerdir.

Su ve enerji kaynaklarımızın da en etkin şekilde kullanılabilirdir. Bu kaynaklardan en etkin şekilde yararlanılabilmesi için tarımsal arazilerin bölünmesinin önlenmesi ve büyük ölçekte tarımsal mekanizasyondan yararlanarak maliyetlerin kontrol altına alınması gereklidir. Ayrıca enerji ve işletme maliyetlerinin azaltılmasında çiftçilerimizin ortaklıklar geliştirmesi ve birleşmesi önerilmektedir. Bu şekilde enerji ve su kaynakları ile tarımsal mekanizasyonda büyük ölçeklere çıkılması söz konusu olabilir.

Özellikle mevcut tarımsal teşviklerin, desteklerin ve tarım kredilerinin bu birleşmeleri teşvik etmesi gereklidir. Bir diğer ifade ile çiftçilerimizin ortak yatırım, ortak, pazarlama ve ortak teknik eleman kullanımının teşvik edilmesi, kaynaklardan en etkin şekilde yararlanılması noktasında elzemdir.

İnovasyon, üretim yöntemleri kadar pazarlama kanallarında da gerçekleştirilmelidir. Özellikle ülkemizin tarımsal ürünlerinin dış satım yolu ile dünyada bir pazar içinde yer almasının sağlanmasında büyük katkı olacaktır. Eko-inovasyon alanında tartışmaların yaşandığı günümüzde, ülkemiz açısından da bu alanda bölgesel avantajlar söz konusu olabilir. Ürünlerimizdeki farklılaştırma için bir yöntem olarak ele alınabilecek bu konuda proje teşvikleri sağlanması ve gelişme için araştırmalara girişilmesi gerekmektedir.

Rekabetçi Kapasite bağlamında ise hâlihazırda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın çok sayıda araştırma merkezi ve insan kaynakları konusunda uzun yıllara dayalı bir birikimi bulunmaktadır. Ancak araştırmacı kapasitesi, yeni açılan üniversiteler nedeniyle her geçen yıl azalmaktadır. Ayrıca ülkemizde tarım ve hayvancılık alanındaki bilim insanları ile Bakanlık'taki uzmanların çok daha etkin bir iletişim içerisinde olmaları gerekir.

Ziraat ve hayvancılık alanında yapılan araştırmalar doğrudan bölge ihtiyaçlarının çözümüne dönük planlanması ve inovasyona dönük araştırmaları kurumların bir araya gelerek gerçekleştirilmesinin teşvik edilmesi önemlidir. Üniversite ve Bakanlığın etkileşiminin artması da beklenmektedir. Bu etkileşimin artırılmasına dönük olarak; Bakanlık kadrolarındaki mevcut uzmanların, üniversitelerin ilgili programlarında öğretim görevlisi olarak yer alması önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ayrıca - ABD'de olduğu - gibi bazı üniversitelerimizin yerleşkelerinde, Bakanlığın bazı laboratuvarlarının ve uzmanlarının yer alması da önerilmektedir. Bu şekilde, bölgesel sorunları üniversite ve Bakanlığın birlikte araştırması, çözüm bulunmasına büyük kolaylık sağlayabilir.

Üreticilerimiz, yeniliklere açık olmakla beraber, üniversitelerimizde mevcut insan kaynakları birikimine erişememektedir. Bu anlamda üniversiteler, daha önceki yıllarda olduğu gibi toplum ile doğrudan ilişki kurabilir ve üniversitede yaratılan bilgiyi topluma aktarabilir. Ayrıca "Yaygınlaştırma Hizmetleri" kurumlarının oluşturulması önerilmektedir. Bu sayede üniversitelerin bölgesel anlamda doğrudan ihtiyaç duyulan problem alanları üzerinde araştırma yapmaları teşvik edilecek, eğitimler sayesinde sorunlar doğrudan çözülebilecek veya oluşması önlenebilecektir.

Özellikle ziraat ve veterinerlik fakülteleri tarafından sunulan programlarda öğrencilerin uzun süre uygulamalı eğitim görmesi, insan kaynaklarında eğitim kalitesinin de artışına yol açabilecek ve böyle bir eğitim modeli uzun dönemde ülkemize büyük yararlar sağlayacaktır.

Ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmeler için KOSGEB'in ortak makine ve tesis kullanım teşvikine benzer teşvik ve kredi sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Her yıl yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile, faizi Hazinece karşılanan ve T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile kullandırılan sübvansiyonlu faizsiz kredilerden; aynı bölgede faaliyet gösteren ve stratejik hususlarda işbirliği yapan, ortak makine ve tesis kullanmak isteyen - tüzel kişilikleri farklı - işletmelerin de yararlanması gerekir. Tarımsal finansman, kredi ve hibeler konusunda günün ihtiyaçlarına göre inovasyon çalışmasına acil ihtiyaç vardır.

Tarım sektöründe teknoloji geliştirme ve transfer eğilimi artmaktadır. Araştırmacılar arasındaki özlük hakları farklılığı giderilmelidir. Kamu ve AR-GE kurumlarında akademik kariyer yapılabilmesi ve eş danışmanlık sistemi getirilmesi bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

İnovasyon, tarım işletmelerine genellikle Bakanlığın yayım çalışmaları yoluyla ulaştırılmaktadır. Bakanlık, yayım hizmetini ücretsiz olarak çiftçinin ayağına götürmektedir. Öyle ki bu amaca hizmet etmesi için on bin tarım danışmanı köylerde istihdam edilmiştir. Ancak bu istihdamın da bazı sorunlu yönleri olduğu için tam işleyen bir sistemden söz edilememektedir. Bu nedenle bu uygulamaların etkinliğinin artırılarak kamu kaynaklarının etkin kullanımı sağlanmalıdır. Bakanlık çiftçilere bu hizmeti (TV, SMS, vb.) tüm iletişim araçları yoluyla da sunmaktadır. Bu yöntem diğerine nazaran biraz daha etkili olmaktadır.

Bakanlık, (kooperatif, birlik, vb.) çiftçi örgütlerini destekleyerek de inovasyonun yayılmasını ve benimsenmesini sağlamaya çalışmaktadır. Öyle ki Türkiye'de çok başarılı çiftçi örgütleri vardır. Bu örgütlerin üyeleri her türlü yeniliğe açık, bilimin ve tekniğin gereklerini yerine getirmede zaman kaybetmeyen aydın ve zengin çiftçiler haline gelmişlerdir (örneğin: Ağaköy Kalkınma Kooperatifi / Bursa). Bu gibi kooperatiflerin sayılarının artması, yenilikçilik açısından son derece yerinde olacaktır.

2023 Türkiye tarımında özel “tarımsal danışmanlık ajansları”nın tüm il ve ilçelerde hizmet etmesi, tarım sektörünün kalkınmasında itici bir güç olacaktır. Bu ajanslar, sorun ve çözüm odaklı çalışarak mevcut yeniliklerin yaygınlaştırılmasını amaçlamalıdır. Yani Bakanlığın il ve ilçe Müdürlükleri tarafından yürütülen birçok çalışmanın bu ajanslar tarafından daha etkin bir şekilde yürütüleceği düşünülmektedir. Bu ajanslar özel sektör veya araştırma kuruluşlarının (üniversite, enstitü vb.) bir hizmet kolu şeklinde de olabilir.

Son yıllarda tarım ve hayvancılık alanında yapılan düzenlemeler sayesinde bir takım iyileşmeler ve düzeltilmeler gözlenirse de, önümüzdeki yıllarda daha büyük sıkıntılarla karşılaşmamamız için bu gelişmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması gereklidir. Bu da çok ciddi planlamalar ve büyük çaplı düzenlemelere ihtiyaç duymaktadır.

Bu düzenlemeler ve planlamalar içinde en acil ele alınması gerekenler aşağıda ifade edilmektedir:

1. Tarım Sektöründe İnovasyon, İnsan Kaynağının Dönüşümü ve Rekabetçi Kurumsal Kapasite

İnsan Kaynağının Dönüşümünde en büyük görev Ziraat ve Veteriner Fakültelerine düşmektedir. Ama ihtiyacın çok üzerinde açılan fakülteler sebebi ile nitelik kaybı bizzat kendilerinde ortaya çıkmıştır. Süratle bu duruma müdahale edilmeli, ülke ihtiyacının çok üzerinde ve nitelikçe zayıf mezun verilmesinin önüne geçilmelidir.

Veteriner Fakülteleri, hızla sahaya inmeli ve yetiştiricinin sorunlarına odaklanan çalışmalara ağırlık vermelidirler. Sahadaki yetiştirici onlarca problemle boğuşurken, bizim akademisyenlerimiz “Dr.”, “Doç.” ve “Prof.” gibi unvanları elde edebilme çabası içerisinde, maalesef çoğunlukla da bu sıkıntılardan habersiz bilim yapma çabasındadırlar. Tarım ve hayvancılığımızın, sorunlarının çözülmesi ve ileriye taşınmasında gösterecekleri performansa göre bu unvanların alınabilmesinin yolu açılmamıştır.

Devlet bürokrasisi de bilim üretilen merkezler olan üniversitelerden azami ölçüde istifade etmek için işbirliği yollarını güçlendirmelidir. Fakültelerimizin hemen yanı başında çok da uygun olmayan şartlarda yetiştiricilik yapılması, birçok gelişmiş ülkede tamamen ortadan kaldırılmış, bulaşıcı hastalıkların halen gözlenmesi veya suni tohumlamada çok düşük başarı oranları, Devlet'in tarım teşkilatının olduğu kadar üniversitelerimizin de utancı olmalıdır. Devlet-üniversite-yetiştirici işbirliği son derece önemlidir.

Tarım sektöründe inovasyon, insan kaynağının dönüşümü ile birlikte her alanda devreye sokulmalıdır. Özellikle yetiştirici için ürünün sürekli pazarlanması en önemli problem olduğundan, yeni pazarlama stratejileri ve alanları geliştirilmelidir. Üreticiye pazarı göstererek ve garanti ederek üretim yaptırılırsa, hayvancılığın en önemli problemlerinden biri çözülmüş olur.

Hayvancılık ve tarımla uğraşanlara özel bir takım avantajlar ve ayrıcalıklar tanınarak, yaptıkları işten dolayı hakikaten “efendi” oldukları hissettirilmelidir. Bu sayede, yaptıkları işten maddi kazanç dışında, manevi haz duymaları da sağlanmalıdır.

2. Tarımda Markalaşma ve Özgün Ürünler

Tarım ve hayvancılıkta ileri ülkelerin hepsinde çok ciddi bir tüketim olduğunu da görmekteyiz. Üretimdeki sürekliliğin en büyük itici gücü kendi iç tüketimleri olmaktadır. Ülkemiz ise özellikle hayvansal ürünlerin tüketiminde halen oldukça gerilerdedir. Bu durum bedenen ve zihnen sağlıklı bir toplum oluşmasının önündeki engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayvansal proteinlerin; bağışıklık sisteminin gelişmesinde, hastalıklarla mücadele edilmesinde, özellikle çocuklar ile gençlerde beden ve zihinsel kapasite gelişiminde oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu yüzden hayvansal ürünlerdeki tüm vergiler kaldırılıp özel sübvansiyonlarla çok ucuza tüketiciye ulaştırılması sağlanmalıdır.

Süt ve süt ürünlerinin daha büyük ambalajlarda üretimi yapılarak tüketiciye daha ucuza ulaştırılması hedeflenmelidir.

Et ve et ürünlerinde çeşitlilik artırılarak (inek, keçi, koyun, manda, tavşan, hindi vb.) tüketicilerin farklı damak tatlarına erişilerek çok daha geniş kesimlere ulaştırılmalıdır.

Başta gençlerin ve çocukların hayvansal kaynaklı protein tüketimini artırmak için, inovatif çalışmalarla yeni ürünler ortaya çıkarılmalıdır. Mesela süt tüketimini artırmak için, sütten mamul ve kolay erişilebilir yeni ürünler ortaya çıkarılmalıdır.

3. Tarımsal Üretim ve Pazarlamada Yeni Perspektifler

Bu durum özellikle ülkemiz için büyük önem arz etmektedir. Bunun sağlanabilmesi için çok iyi bir planlama yapılması gereklidir. Ne kadar çok üretilirse üretilsin, pazarlanmadığında sürekliliği sağlanamaz. Pazarlamada hem devlet hem de özel sektör beraberce inovatif yaklaşımlarla çalışmalı ve üretim bu yeni pazarlama şekillerine göre yönlendirilmelidir.

Üreticinin ürününü alan aracı firmalar çok büyük kazançlarla iş yaparken, üretici ucuza satmaktan tüketici de pahalıya almaktan şikayet etmektedir. Geliştirilecek pazarlama modelleri ile bu açık kapatılmaya çalışılmalıdır.

4. Tarımsal Desteklemede Yeni Modeller

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de desteklenmesi elzem olan tarım ve hayvancılık sahası, onlarca yıldır maalesef çok fazla hayal kırıklığı yaşanan bir alandır. Devlet üreticilerin suistimalinden şikâyet ederken, üreticiler de bürokrasiden, desteklerin hantal işleyişinden ve amaca hizmet etmemesinden şikâyet etmektedirler. Bu yüzden, üniversitelerden de destek alınarak kesinlikle her bölgeye ve ihtiyaca göre esneklik gösterebilen destek modelleri devreye sokulmalıdır.

Özel sektörün dinamizminden istifade edilmesi, tarımsal desteklemede de düşünülebilir. Nitekim ülkemiz "kanatlı eti" üretiminde özel sektörün üreticilerle gerçekleştirdiği özel bir destek modeli ile dünyada söz sahibi olmuştur. Aynı durum kırmızı et üretimi için de devreye sokulabilir. Hayvanın sadece bakım ve beslemesini yaparak özel firmalarla ortaklık tarzında çalışabilecek üretici modeli geliştirilebilir. Kanatlı sektörünün şahlanmasının altında bu modelin büyük bir etkisi olmuştur.

Özetle; ülkemizin gelişmiş ülkeler arasındaki saygın ve güçlü yerini alabilmesi sağlıklı bireylere sahip olmasıyla mümkün olacaktır. Bu ise ancak hayvansal protein kaynaklarının yeterli ve dengeli bir şekilde tüketilmesi ile mümkündür. Bir devlet politikası olarak bu ürünlerin tüketiminin özendirilmesi ve ekonomik şekilde sunulması gerekmektedir. Bunun için hem yetiştirme esnasında, hem ürüne dönüştürme aşamasında ve hem de bu işle uğraşan insanların dönüştürülmesinde yenilikçi yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu inovatif yaklaşım da ancak devlet-üniversite-üretici üçlüsünün işbirliği ile hayata geçirilebilir.

26 Aralık 2013, İstanbul